

נקודת תצפית בבטיחות בדרכים

מאפייני היפגעות ילדים בתאונות דרכים

אולם, ישנם גורמי סיכון נוספים הייחודיים לילדים ונעוצים במאפייניהם הפיזיים, קוגניטיביים והתנהגותיים, במיוחד כהולכי רגל.

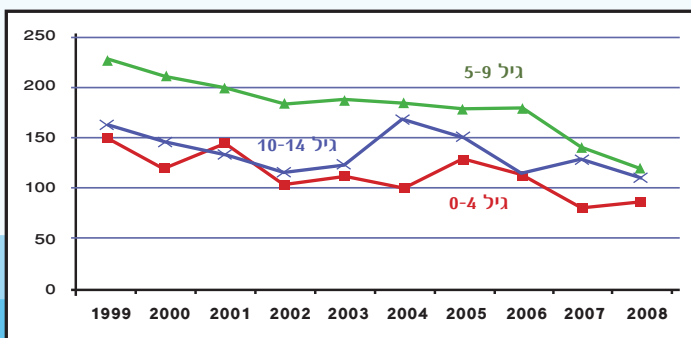
נתונים כלל עולמיים

מנתוני דו"ח הבריאות העולמי (WHO) וארגון UNICEF 2008 עולה כי בשנת 2004, 1.3 מיליון בני אדם נהרגו בתאונות דרכים, מהם 21% ילדים בגילאי 0-17. מספר הילדים הנפגעים בתאונות דרכים ברחבי העולם אינו ידוע במדויק אולם מוערך כ-10 מיליון. נתונים גלובליים מראים כי שיעור התמותה מתאונות דרכים בקרב ילדים הוא 10.7 ל-100,000 תושבים (World report on child injury prevention 2008).

גיל

בישראל, בעשור האחרון חלה ירידה במספר הילדים הנפגעים בתאונות דרכים בכל קבוצות הגיל. קבוצת הגיל הפגיעה ביותר היא 5-9 (ראו איור 3). בגילאים אלו הילדים נוטים יותר לניידות באופן עצמאי. סקר התנהגות הולכי רגל במעבר חצייה בדרכים עירוניות שנערך ע"י חברת גיאוקרטוגרפיה בדצמבר 2008 עבור הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים, מצא כי 56% מהילדים בגילאי 5-8 אשר חצו את הכביש במעבר חצייה עשו זאת בליווי מבוגר לעומת 12% בקרב ילדים בקבוצת הגיל 9-12. למרות שתפיסת המרחק והמהירות מתפתחת אצל ילדים בין גיל 5 ל-7, בגילאים אלו הם עדיין מתקשים לזהות מקומות מסוכנים לחציית כביש, בהסתמכותם הבלעדית על הימצאות רכב בסביבתם ולא על גורמי סיכון נוספים. בנוסף, הם מתקשים לאמוד במדויק את מיקומם של רכבים המתקרבים אליהם ואינם מזהים מכשולים בכביש העלולים להסתיר אותם מעיני הנהגים כמצבים מסוכנים.

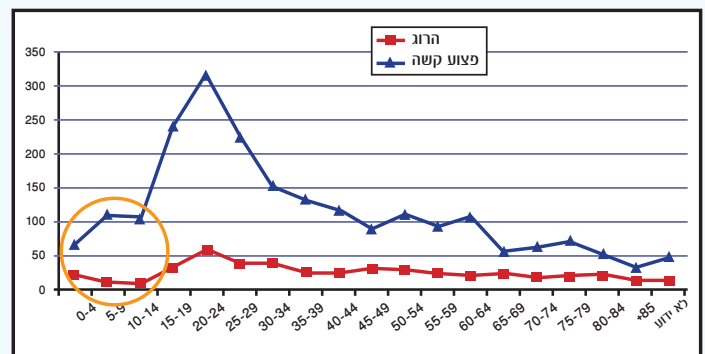
איור 3. היפגעות ילדים (0-14) בתאונות דרכים באופן חמור לפי קבוצות גיל

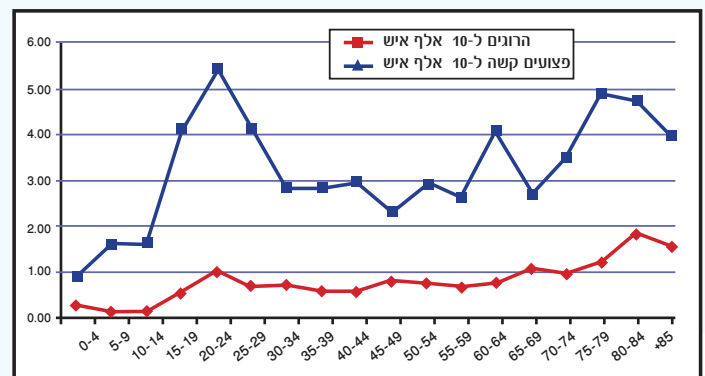
מכלל גורמי היפגעות הילדים, תאונות דרכים מהוות את הגורם השני לאשפוז והגורם הראשון לתמותת הילדים (בטרם, 2006).

על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (למ"ס), בשנת 2008 נפגעו בתאונות דרכים בישראל, 3376 ילדים בגילאי 0-14, ירידה של 10% בהשוואה לשנת 2007. למרות שבמספר הילדים שנהרגו בתאונות דרכים בשנת 2008 לא חל שינוי, במספר הפצועים קשה והפצועים קל חלה ירידה של 11% בהשוואה לשנת 2007. היפגעות ילדים בתאונות דרכים באופן חמור (קשה וקטלני) בשנת 2008 הייתה נמוכה הן במספר האבסולוטי והן בשיעור היחסי שלהם באוכלוסייה, בהשוואה ליתר קבוצות הגיל (איורים 1 ו-2). ניתן לראות שישנה עלייה במספר הפצועים קשה בקבוצות הגיל 5-9 ו-10-14 בהשוואה לקבוצת הגיל 0-4, וזאת משום שמגיל 5 ומעלה ילדים נוטים לניידות באופן עצמאי יותר, דבר אשר מגביר את סיכויים להיפגע בתאונות דרכים.

איור 1. פצועים חמורים (הרוגים-פ.קשה) בתאונות דרכים בשנת 2008 לפי קבוצות גיל

איור 2. פצועים חמורים (הרוגים-פ.קשה) בתאונות דרכים ל-10 אלפים תושבים בשנת 2008, לפי קבוצות גיל

מרבית גורמי הסיכון של מבוגרים, תקפים גם לגבי ילדים. בדומה למבוגרים, הסיכוי של ילדים להיפגע בתאונות דרכים מושפע משימוש באמצעי בטיחות, מהירות הנסיעה ברכב ומגורמים הקשורים לבטיחות הרכב ולסביבת הכביש.

מגזר

הסיכוי של בנים להיפגע בתאונות דרכים גבוה יותר מזה של בנות כמעט בכל גיל. נתונים בינלאומיים מראים, כי שיעור ההרוגים בתאונות דרכים ל-100 אלף בקרב בנים בגילאי 0-14 הוא 13.8, לעומת 7.5 בקרב בנות בגילאים אלו. גם בישראל, בשנת 2008, שיעור הבנים בגילאי 0-14 שנהרגו בתאונות דרכים גבוה יותר מאשר בקרב הבנות, ועומד על 2.5 בנים הרוגים בתאונות דרכים ל-100 אלף לעומת 0.9 בקרב הבנות. ניתן לייחס את ההבדלים הללו להבדלים במידת החשיפה למצבים מסוכנים ולהתנהגות המאופיינת ביתר לקיחת סיכונים וחיפוש ריגושים אצל בנים.

מגזר/ קבוצת אוכלוסייה

מספר הילדים שנהרגו בתאונות דרכים בשנת 2008 במגזר הערבי גבוה יותר הן במספר האבסולוטי והן בשיעורם היחסי באוכלוסייה, בהשוואה למגזר היהודי. בולטת בעיקר היפגעותם של פעוטות בני 0-4 ב"תאונות חצר" המתרחשות בקרבת הבתים, כפי שמפורט בטבלה 1.

טבלה 1. ילדים הרוגים בתאונות דרכים בשנת 2008 ל-100 אלף תושבים לפי קבוצות גיל ומגזר

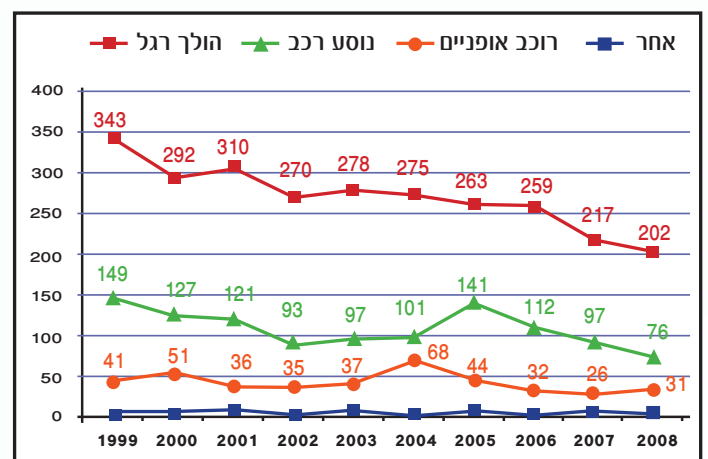
קבוצות גיל	מגזר יהודי	מגזר ערבי	סה"כ *
0-4	1.0	6.6	2.60
5-14	0.6	2.7	1.23

*סה"כ כולל זרים ואחרים

סוג נפגע

בקרב הילדים הנפגעים בתאונות דרכים באופן חמור (הרוגים+פצועים קשה), משתמשי הדרך הפגיעים ביותר בשני המגזרים, היהודי והלא יהודי, הם הולכי רגל (64%) ולאחר מכן, נוסעי רכב (24%) ורוכבי אופניים (10%) (איור 4).

איור 4. היפגעות ילדים (0-14) באופן חמור בתאונות דרכים לפי סוג הנפגע

סוג דרך

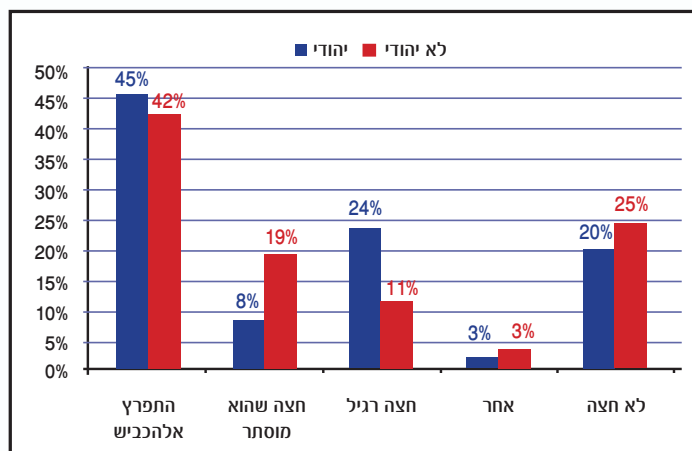
מכיוון שילדים נפגעים בתאונות דרכים בעיקר כהולכי רגל, היפגעותם באופן חמור בולטת בתחום העירוני. בשנת 2008 נפגעו 233 ילדים בתאונות דרכים חמורות (קשות וקטלניות) בתחום העירוני לעומת 77 ילדים בתחום הכינעירוני (75%-35% בהתאמה).

הולכי רגל

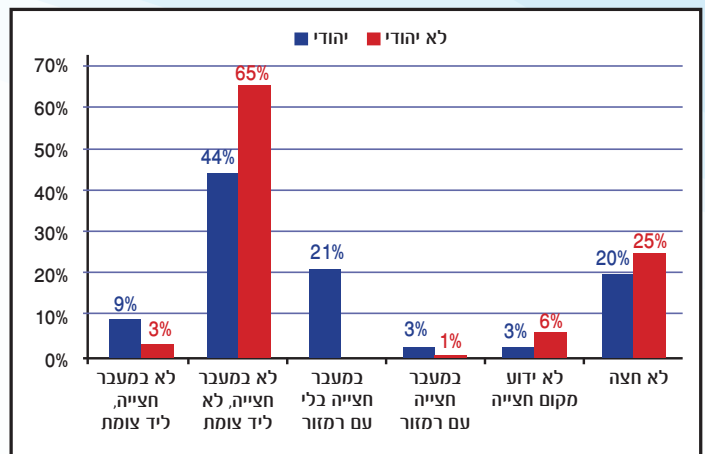
בשנת 2008 נפגעו 668 ילדים בתאונות דרכים כהולכי רגל והם מהווים 22% מכלל הילדים הנפגעים. היות ובניגוד לנוסעי רכב המוגנים על ידי שלדת הרכב, הולכי רגל חשופים באופן ישיר לפגיעת הרכב, הכביש או עצמים על הכביש, שיעור הפגיעות החמורות בקרב הולכי רגל גבוה יותר. משום כך, אחוז הילדים הולכי הרגל שנפגעו בת"ד באופן חמור בשנת 2008 עמד על 64%.

מרבית הילדים שנפגעו כהולכי רגל באופן חמור בשנת 2008 התפרצו אל הכביש, לא במעבר חצייה ולא ליד צומת. נתון זה בולט במיוחד בקרב ילדים מהמגזר הלא יהודי, אצלם שיעור הולכי הרגל שנפגעו באופן חמור כאשר לא חצו את הכביש (עמדו/שחקו על הכביש, עמדו בשוליים/מדרכה) עמד על 25% לעומת 20% במגזר היהודי (איורים 5, 6). ניתן לייחס הבדל זה לא רק לנטיית התנהגות שונות אלא גם לסביבת מגורים שונה בעלת תשתיות אחרות.

איור 5. אחוז הילדים הולכי רגל שנפגעו בתאונות דרכים באופן חמור לפי אופן החצייה וקבוצת אוכלוסייה בשנת 2008

איור 6. אחוז הילדים הולכי רגל שנפגעו בתאונות דרכים באופן חמור, לפי מקום חצייה וקבוצת אוכלוסייה, בשנת 2008

(מגזר יהודי n=75, מגזר לא יהודי n=126)

עבור הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים בשנת 2007, מצא כ:

- בקרב כלל הילדים בני 0-15, 56.8% היו חגורים כהלכה, 68% בקרב התינוקות, 75% בקרב פעוטות בני 1-4, 41% בקרב בני 5-9 ו-60% בקרב בני 10-15.
- בקרב בני 5-9, אחוז השימוש הנכון באמצעי הריסון הוא הנמוך ביותר. ממצא זה עומד בהתאם לנתוני היפגעות ילדים בתאונות דרכים באופן חמור בשנת 2008, לפיהם קבוצת הגיל הפגיעה ביותר היא 5-9.
- גם בכחינת היפגעות ילדים בתאונות דרכים כנוסעי רכב לפי שימוש באמצעי בטיחות בשנת 2008 עולה כי בקרב הנפגעים שיעור השימוש בחגורת בטיחות או במושב בטיחות היה נמוך יותר בקבוצת הגיל 5-9 לעומת קבוצות הגיל 0-4 ו-10-14.
- ההסבר השכיח ביותר לאי שימוש במושב הבטיחות שניתן ע"י ההורים והילדים היה: "כי הילד כבר גדול/ כי אני כבר גדול". מידע על חשיבות השימוש במושב הבטיחות ומודעות לחוק שיחייב שימוש באמצעי בטיחות נמצאו כגורמים מעודדי שימוש באמצעי בטיחות.

טבלה 2. היפגעות ילדים, נוסעי רכב, בת"ד בשנת 2008 לפי השימוש באמצעי בטיחות וקבוצת אוכלוסייה

מגזר	גילאי 10 עד 14		גילאי 5 עד 9		גילאי 0 עד 4		סה"כ	
	לא יהודי	יהודי	לא יהודי	יהודי	לא יהודי	יהודי	לא יהודי	יהודי
סה"כ	100% (292)	100% (454)	100% (333)	100% (544)	100% (270)	100% (624)	100% (895)	100% (1622)
חגר חגורה	71%	67%	69%	64%	4%	68%	68%	63%
ישב במושב/ריתמה לילדים (רק לנפגע ילד)	0%	1%	2%	3%	6%	13%	3%	6%
לא השתמש באמצעי בטיחות	11%	10%	10%	9%	11%	5%	11%	8%
לא ידוע	18%	22%	20%	23%	18%	24%	19%	23%

רוכבי אופניים

במדינות בעלות הכנסה גבוהה ילדים רוכבים על אופניים בעיקר לשם שעשוע ובהתאם שיעור היפגעותם בתאונות דרכים כרוכבי אופניים הוא נמוך (גם לאחר שמביאים בחשבון את הדיווח החסר שקיים בעניין זה עקב תאונות דרכים קלות, עצמיות בעיקר, של ילדים רוכבי אופניים שאינן מדווחות למשטרה).

הסיכון העיקרי להיפגע בתאונות דרכים בקרב ילדים רוכבי אופניים תלוי במידת החשיפה. גורמי סיכון נוספים הם: היעדר שימוש בקסדות, רכיבה בין נתיבים, רכיבה על מדרכות וחוסר נראות (World report on child injury prevention 2008). בשנת 2008 מספר הילדים רוכבי האופניים מהמגזר

ממצאים אלו עומדים בקנה אחד עם הממצאים שהתקבלו בסקר התנהגות הולכי רגל במעבר חצייה בדרכים עירוניות (שנערך ע"י חברת גיאוקרטוגרפיה בדצמבר 2008 עבור הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים) לפי סקר זה:

- 32% מכלל הילדים, לא עצרו לפני מעבר החצייה.
- 11% מהילדים שעצרו לפני מעבר החצייה, המתינו על הכביש ולא על המדרכה.
- 16% מהילדים לא התכוונו לצדדים לפני חציית הכביש
- 8% מהילדים הופרטו בעת חציית הכביש על ידי כלי רכב, שיעור זה גבוה יותר בקרב יישובים ערבים (13% לעומת 7% ביישובים יהודים).

נוסעים

מתוך כלל הילדים שנהרגים בתאונות דרכים, אחוז הילדים הנהרגים בתאונות דרכים כנוסעים ברכב גבוה במדינות בעלות הכנסה גבוהה ועומד על למעלה מ-50%. עם העלייה ברמת המינוע, שיעורי התמותה בקרב ילדים נוסעי רכב גדלים גם במדינות בעלות הכנסה ממוצעת. גורם הסיכון העיקרי עבור ילדים נוסעי רכב הוא היעדר או שימוש לקוי באמצעי בטיחות (חגורות בטיחות ומושבי בטיחות לפעוטות). שיעור השימוש בחגורות בטיחות בקרב ילדים, משתנה ברחבי העולם ונע מ-90% בארה"ב עד לכמעט אפס בעומאן. בעוד שמרבית ההורים מקפידים להושיב תינוקות ופעוטות בכיסאות בטיחות, שיעור חגירת ילדים באמצעי הבטיחות המתאים לגילם יורד בצורה בולטת מעבר לגיל זה (World report on child injury prevention 2008).

סקר תצפיות ארצי בנושא שימוש באמצעי הבטיחות לילדים בכלי רכב פרטיים שנערך על ידי ארגון "בטרם"

היפגעות ילדים בתאונות דרכים לפי שעה ביממה

בבחינת שעות היפגעות ילדים בתאונות דרכים כהולכי רגל ורוכבי אופניים בתחום העירוני, עפ"י נתונים שנאספו ב-114 יישובים עירוניים שמנו מעל 10,000 תושבים (נתוני תאונות דרכים ונתוני "כללי עם נפגעים") בשנים 2006-2007 עולה כי השעות הבעייתיות הן שעות החזרה מבית הספר/גן (אך לא שעות ההליכה אליהם) ושעות אחר הצהריים. בין 13% ל-17% מכלל הילדים בגילאי 4-14 הנפגעים בת"ד בשבוע, בימי לימודים, נפגעים בין השעות 13:00 ל-14:00 הן במגזר היהודי והן במגזר הערבי (פרופיל בטיחותי של רשות מקומית כבסיס לשיפורים בטיחותיים, כרך א', 2008, מת"ת).

סיכום

בעשור האחרון ישנה ירידה במספר הילדים הנפגעים בתאונות דרכים.

בשנת 2008 היפגעות ילדים בתאונות דרכים הייתה נמוכה גם בהשוואה ליתר קבוצות הגיל, הן במספר האבסולוטי והן ביחס לשיעורם היחסי באוכלוסייה. בקרב הילדים ההרוגים בתאונות דרכים בולטת ההיפגעות במגזר הלא היהודי, ובפרט בגילאי 4-0, עקב "תאונות חצר" המתרחשות בקרבת הבתים. היפגעות ילדים בתאונות דרכים באופן חמור שכיחה יותר בקבוצת הגיל 9-5 בשני המגזרים. בגילאים אלו נוטים הילדים לראשונה לנוע בכביש באופן עצמאי למרות שכישוריהם הפיזיים, קוגניטיביים והתנהגותיים עדיין אינם מפותחים דיים לצורך שימוש בדרך באופן בטוח.

כשלושה רבעים מהילדים הנפגעים בתאונות דרכים באופן חמור, נפגעים בדרך העירונית. מבין הפצועים באופן חמור, 64% נפגעים כהולכי רגל, 24% כנוסעי רכב ו-10% כרוכבי אופניים. מרבית הילדים שנפגעו באופן חמור כהולכי רגל התפרצו אל הכביש שלא במעבר חצייה ולא ליד צומת. היפגעות ילדים בתאונות דרכים כהולכי רגל וכרוכבי אופניים גבוהה יותר בשעות החזרה מבית הספר/גן ובשעות אחר הצהריים מאשר בשעות הבוקר.

גורם הסיכון העיקרי עבור ילדים נוסעי רכב הוא אי שימוש או שימוש לקוי באמצעי בטיחות. בסקר תצפיות שנערך בשנת 2007 נמצא כי למעלה מ-40% מכלל הילדים היו חגורים כהלכה. אחוז השימוש הנכון באמצעי בטיחות הוא הנמוך ביותר בקרב בני 5-9.

היהודי שנפגעו בתאונות דרכים באופן חמור, כמעט הכפיל את עצמו בהשוואה לנתון המקביל בשנת 2007 (16 לעומת 9, בהתאמה). לעומת זאת, בקרב המגזר הלא יהודי לא חל שינוי ממשי (15 לעומת 17, בהתאמה).

היעדר השגחה ופיקוח

הבדלים בתפיסות ההורים לגבי מהן הפעילויות הבטוחות לילדים, בהתאם לגילו של הילד, מסבירים חלק מהשונויות הקיימת בגיל, מגדר ומצב סוציו-אקונומי של הילדים הנפגעים בתאונות דרכים ברחבי העולם. היעדר פיקוח של הורים נחשב לגורם סיכון להיפגעות בתאונות דרכים בקרב ילדים. כלומר, השגחה של מבוגר מפחיתה את הסיכוי של הילד להיפגע בתאונת דרכים באופן מובהק. סקרים בינלאומיים שבדקו את השפעת ההשגחה של מבוגר על הסיכוי של ילדים להיפגע בתאונות דרכים בזמן ההליכה אל/מאת בית הספר מצאו קשר מובהק בין היפגעות ילדים הולכי רגל בתאונות דרכים והיעדר פיקוח של מבוגר.

בישראל היפגעות ילדים בתאונות דרכים כהולכי רגל עקב היעדר השגחה או השגחה לקויה של מבוגר בולטת בעיקר בתאונות דריסה בעת נסיעה לאחור הנקראות גם "תאונות חצר".

תאונות חצר

תאונת חצר היא תאונה המתרחשת בסביבת הבית, בשטח המשמש גם למשחקים וגם לחניית רכב. רוב הילדים הנפגעים בתאונות החצר הם פעוטות. לרוב, תאונות החצר מתרחשות כאשר פעוט עוקב אחר אחד מהוריו היוצא לרכב, כאשר הגישה מהבית לחנייה פתוחה עבור הפעוט. ההורה הנוהג במהירות איטית לאחור, אינו מבחין בפעוט הנמצא מאחורי הרכב ודורס אותו. תאונות מסוג זה יכולות להתרחש על ידי כל סוגי הרכבים מכיוון שלכל רכב ישנו שדה ראייה מוגבל הנקרא "שטח מת". אולם, הבעיה מחמירה ברכבים כבדים.

מעמד סוציו - אקונומי נמוך נמצא כגורם סיכון עולמי להיפגעות ילדים מדריסה לאחור. לרוב, הסביבה הפיזית אקונומית באזורי עוני מאופיינת בקרבה בין אזור המגורים לכביש, היעדר שטחי משחק ייעודיים והיעדר הפרדה ברורה בין שטחי משחק לסביבת רכב ממונע. בישראל, תאונות חצר שכיחות יותר במגזר הערבי. בשנים האחרונות אירעו בממוצע 10 תאונות חצר קטלניות בשנה - כולן בקרב המגזר הערבי.

כתיבה ועריכה: רינת צאיג: rinzatz@rsa.org.il
למידע נוסף: www.rsa.gov.il